Михайло Брезкун

●

«НАС ВВАЖАЛИ ШТРАФНИКАМИ...»

Відзначалася 30-а річниця визволення Чернігівщини від гітлерівців. На узбережжя Дніпра до Радуля, Любеча, Мисів, Неданчич прибуло чимало колишніх солдатів і офіцерів. Тих, хто в роки війни визволяв територію Ріпкинського району від окупантів, форсував велику ріку. Були серед них і командири тодішніх полків, з'єднань.

У селі Мисах, біля пам'ятника полеглих героїв, зібралося чимало людей—літніх і молодих, місцевих жителів і приїжджих. Виступав перед ними, як дізнався, полковник Корній Андрусенко, колишній командир 239-го гвардійського стрілецького полку 76-ї гвардійської Чернігівської стрілецької дивізії.

Говорив про місця переправи батальйонів, бої на річці і плацдармах, допомогу воїнам місцевих жителів. Схиливши голову, називав імена багатьох полеглих героїв. Запам'яталася, зокрема, його подяка рідним за хороброго сина — старшину Івана Кирика, який здійснив неймовірний подвиг при форсуванні Дніпра і загинув неподалік рідного села. Його посмертно удостоєно звання Героя Радянського Союзу.

Ввечері вдалося поговорити з Корнієм Михайловичем. Приємно було дізнатися, що він наш земляк. Народився в селі Парафіївці Ічнянського району, ріс у багатодітній сім'ї. Рано пізнав ціну шматка хліба. Вже в 14 років трудився слюсарем місцевого цукрозаводу. А в 19 — потрапив у вир громадянської війни. Був бійцем-розвідником Богунського полку, молодшим командиром. У мирний час служив у Чернігові. Закінчив тут військові курси. Зростав по службі. У травні 1941 року закінчив військову академію і був призначений командиром стрілецького полку.

А незабаром почалася війна. Полк вів бої на Західному фронті. У лісах, грузьких болотах билися з фашистами підрозділи його частини... Великі втрати людей, гіркота відступів. Далі була оборона Москви.

Неймовірно тяжкі випробування випали на долю Андрусенка в боях на берегах Волги, при обороні Сталінграда. Потім — Курська дуга, визволення міст і селищ Росії. Запам'яталася розповідь Корнія Михайловича про те, як батальйони полку воювали на рідній Чернігівщині, як підтримували їх місцеві жителі. У нашій області полк одержав помітне поповнення. У його ряди влилося чимало молодих хліборобів, тих, хто з якихось причин залишився на окупованій території, з Коропського, Сосницького, Менського, Щорського, Чернігівського районів.

Бійці полку очищали від гітлерівців Мену, Березну, Седнів, Черниш. На світанку 20 вересня 1943 року наблизились до села Товстоліс, що поблизу Чернігова. Розвідники установили, що тут скупчилися значні ворожі сили. Є кулемети, гармати. Але в окопах, біля гармат, гітлерівців мало. Командир наказав атакувати село з ходу. Бій тривав недовго. Багато фашистів загинуло. Решта в паніці майнула у бік Чернігова.

Та не встигли бійці отямитися, подати допомогу своїм пораненим, коли з боку Халявина та Роїща вийшло близько двох десятків танків і понад два батальйони гітлерівців. Гвардійці Андрусенка не здригнулись. Дружним вогнем зустріли фашистів винищувачі танків. Вміло організували кругову оборону... 18 ворожих танків знищено під селом.

І знову полк перейшов в атаку. З боєм прорвалися гвардійці на північну околицю Чернігова. У район Котів, Казарм, вулиці Стрілецької,

в місця, де колись служив Андрусенко. Разом з іншими частинами вони вибивали гітлерівців з міста. У кінці вересня полк наблизився до Дніпра. Належало форсувати його в районі села Мисів. Швидко і рішуче. А засобів для переправи майже ніяких. Корній Михайлович звернувся по допомогу до місцевих жителів. Селяни розбирали хліви, збирали по дворах колоди, дошки. Коли ж стемніло, допомагали бійцям доставити все це до місця переправи. У людей знайшлося і чимало човнів, а їхні господарі добре знали місця, де краще перепливати ріку. Були добровільними провідниками.

Особливо відзначився при переправі воїнів на своєму човні мешканець околиці Мисів Кузьма П'ятикоп. Відважного селянина нагородили орденом Червоної Зірки. Корній Михайлович подарував йому коня. Подарунок полковника добре згодився колгоспникові і його сусідам в тяжкі воєнні і повоєнні роки.

Першим широководну перепону долав батальйон капітана В. Хромих. Уночі 28 вересня від берега, південніше с. Миси, відплила на трьох човнах штурмова група з 28 бійців, очолювана молодшим лейтенантом Ахметом Закіровим.

Це були найсміливіші і наймужніші стрільці, автоматники і кулеметники. Вони вдало досягли ворожого берега, висадилися неподалік кулеметної точки. Закіров зумів автоматними чергами знищити кулеметну обслугу. Сміливці увірвалися в окопи гітлерівців. Вогнем автоматів, гранатами очищали вони окопи і траншеї на правобережжі, розширювали плацдарм. Тут у рукопашному бою загинув відважний старшина Іван Кирик.

До ранку третій і другий батальйони переправилися на західний берег Дніпра. Невдовзі тут був увесь полк. Дві доби відбивав він жорстокі контратаки гітлерівців. Але утримував плацдарм, забезпечив переправу всієї дивізії. До речі, полк як і вся 76-а Чернігівська стрілецька дивізія, тричі(!) форсував Дніпро. За наказом командуючого 61-ю армією генерал-лейтенанта П. Бєлова, завойований плацдарм дивізія передала іншому з'єднанню, а сама переправилася знову на лівий берег. Їй було наказано форсувати Дніпро вже в іншому місці.

У ніч на 15 жовтня воїни дивізії почали переправлятися на протилежний берег, маючи намір створити плацдарм у районі села Жиличі. Але зазнали невдачі. Довелося форсувати ріку в іншому місці. Проте і тут важко було закріпитися. Піхота і танки фашистів не допускали їх до села. Лише ціною великих жертв вдалося захопити і утримати плацдарм південніше села Жиличі.

Та через два дні надійшов наказ — здобутий рубіж знову передати іншій дивізії, а самим повертатися на лівий берег. Третє форсування Дніпра полк, як і вся дивізія, здійснив у районі села Стара Лутава.

Визволяв полк ряд міст і селищ братньої Беларусі. Відзначився в боях за Калинковичі, Брест, Мозир. Після взяття Мозиря полковник Андрусенко був призначений командиром дивізії. Йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Свій похід з'єднання завершило в Польщі на узбережжі Балтійського моря.

...А далі був Далекий Схід. Дивізія Андрусенка билася з японцями на сопках Маньчжурії.

Ветерани полку, які ще залишилися живими, є такі і в Чернігові, прямо кажуть: «Нас вважали «штрафниками». Адже призвали у військо з раніше окупованих фашистами областей Росії і України. Тому й кидали з бою в бій. З одного пекла у інше».

* * *

...Давно це було. Давно пішов з життя полковник К. Андрусенко. На шляхах війни залишилися солдатські могили. Не скрізь все ж піднялися над ними пам'ятники, обеліски. Є й вулиці їх імені. Одна з вулиць в Новозаводському районі Чернігова носить ім'я Корнія Андрусенка.